

OBSAH

ČÁST 1

Základní ekologické zásady a pojmy	15
--	----

KAPITOLA 1

Úvod: náplň ekologie	17
--------------------------------	----

1. Ekologie, její vztah k jiným vědám a význam pro lidskou civilizaci 17
2. Rozdělení ekologie 21
3. O modelech 22

KAPITOLA 2

Zásady a pojmy týkající se ekosystému	23
---	----

1. Pojem ekosystému 23
2. Biologické ovládání chemického prostředí 42
3. Produkce a rozklad v přírodě 45
4. Homeostase ekosystému 57

KAPITOLA 3

Zásady a pojmy týkající se energie v ekologických systémech	61
---	----

1. Přehled základních pojmů vztahujících se k energii 61
2. Energetické prostředí 65
3. Pojem produktivity 69
4. Potravní řetězce, potravní sítě a trofické úrovně 95
5. Metabolismus a velikost jedinců 114
6. Trofická struktura a ekologické pyramidy 117
7. Shrnutí — Energetika ekosystému 123

KAPITOLA 4

Zásady a pojmy týkající se biogeochemických cyklů	126
---	-----

1. Základní typy biogeochemických cyklů 126
2. Kvantitativní studium biogeochemických cyklů 134
3. Sedimentový koloběh 142
4. Koloběh postradatelných prvků 144
5. Koloběh ústrojných živin 145
6. Koloběh živin v tropech 147
7. Cesty návratu do oběhu 149

KAPITOLA 5

Zásady týkající se mezních činitelů	152
1. Liebigův „zákon“ minima	152
2. Shelfordův „zákon“ tolerance	153
3. Pojem mezních činitelů	158
4. Podmínky existence jako řídicí činitelé	164
5. Stručný přehled abiotických faktorů v úloze mezních činitelů	167
6. Ekologické indikátory	194

KAPITOLA 6

Zásady a pojmy týkající se organizace na úrovni společenstva	196
1. Pojem společenstva	196
2. Třídění uvnitř společenstva a pojem ekologické dominance	199
3. Rozbor společenstva	202
4. Rozmanitost (diversita) druhů ve společenstvech	206
5. Uspořádání společenstev	215
6. Ekotony a pojem okrajového účinku	219
7. Paleokologie — Skladba společenstev v dávných dobách	221

KAPITOLA 7

Zásady a pojmy týkající se organizace na úrovni populace	225
1. Skupinové vlastnosti organismů	225
2. Hustota populace a ukazatele relativní početnosti	226
3. Základní pojmy týkající se rychlosti	231
4. Množivost (natalita)	233
5. Úmrtnost (mortalita)	237
6. Věková skladba populace	243
7. Vnitřní rychlost přirozeného růstu populace	249
8. Formy růstu populace a pojem únosnosti	252
9. Kolísání populační hustoty a tzv. „cyklické“ výkyvy	262
10. Řízení populace a pojmy řídicích vlivů na hustotě nezávislých a závislých	270
11. Šíření populace	276
12. Tok energie či bioenergetika populace	280
13. Skladba populace — Způsoby vnitřního rozmístění (rozptyl, disperse, uspořádání)	282
14. Skladba populace — Seskupování (agregace) a Alleeho princip	287
15. Skladba populace — Isolace a teritorialita	289
16. Typy interakce mezi dvěma druhy	291
17. Záporné vztahy — Mezidruhová konkurence	295
18. Záporné vztahy — Predace, parasitismus a antibiosa	304
19. Kladné vztahy — Komensalismus, kooperace a mutualismus	314

KAPITOLA 8

Druh a jedinec v ekosystému	321
1. Pojem stanoviště a ekologické niky	321
2. Ekologické ekvivalenty	327

3. Posun vlastností — Sympatrie a alopatrie	329
4. Přirozený výběr — Alopatrické a sympatrické vytváření druhů	330
5. Umělý výběr — Domestikace	333
6. Biologické hodiny	336
7. Základní typy chování	338
8. Regulační a kompenzační chování	341
9. Sociální chování	341

KAPITOLA 9

Ekologická sukcese a evoluce ekosystému	344
1. Směr sukcese v ekosystému	344
2. Pojem klimaxu	360
3. Význam teorie o vývoji ekosystémů pro ekologii člověka	365
4. Evoluce ekosystému	369
5. Koevoluce	373
6. Skupinová selekce	375

KAPITOLA 10

Systémová ekologie — Systémový přístup a matematické modely v ekologii (Carl J. Walters)	377
1. Povaha matematických modelů	378
2. Cíle při tvorbě modelů	379
3. Anatomie matematických modelů	380
4. Základní matematické pomůcky pro stavbu modelů	383
5. Analýza vlastností modelu	387
6. Jak sestavovat modely	390

ČÁST 2

Přístup k ekologii podle stanovišť	399
---	------------

KAPITOLA 11

Ekologie sladkých vod	402
1. Sladkovodní prostředí — Typy a mezní faktory	402
2. Ekologické třídění sladkovodních organismů	408
3. Sladkovodní organismy (flóra a fauna)	410
4. Společenstva stojatých vod	411
5. Jezera	420
6. Tůňe a rybníky	427
7. Společenstva tekoucích vod	429
8. Podélná zonace v tocích	435
9. Prameny	436

KAPITOLA 12

Ekologie moře	439
1. Mořské prostředí	439
2. Mořské organismy	444
3. Rozvrstvení moře	444
4. Kvantitativní výzkum planktonu	446
5. Společenstva v mořském prostředí	450

KAPITOLA 13

Ekologie brakických vod	474
1. Definice a typy	474
2. Organismy a produktivita brakických vod	480
3. Potenciál pro výrobu potravin	486
4. Souhrn	488

KAPITOLA 14

Ekologie souše	490
1. Suchozemské prostředí	490
2. Suchozemské organismy a biogeografické oblasti	491
3. Obecná struktura suchozemských společenstev	493
4. Půdní podsystem	497
5. Podsystem vegetace	504
6. Permeanti suchozemského prostředí	508
7. Rozšíření hlavních suchozemských společenstev, biomů	511

ČÁST 3

Aplikace a technika	545
--------------------------------------	-----

KAPITOLA 15

Zdroje	550
1. Obecně o ochraně přírodních zdrojů	550
2. Nerostné zdroje	552
3. Zemědělství a lesnictví	554
4. Myslivost a ochrana zvěře	558
5. Rybářství a obhospodařování vod	559
6. Obhospodařování pastvin	561
7. Odsolování a úprava počasí	564
8. Využití půdy a území	565

KAPITOLA 16

Znečišťování a zdravé životní prostředí	578
1. Náklady vyvolané znečišťováním	578
2. Druhy znečištění	580
3. Míra zpracování odpadu	582
4. Strategie hospodaření s odpadem a omezení odpadu	585
5. Sledování znečištění prostředí	589
6. Zákonodárství o životním prostředí	591
7. Některé nevyřešené problémy	592

KAPITOLA 17

Radiační ekologie	600
1. Přehled jaderných teorií a pojmů, významných pro ekologii	600
2. Relativní citlivost k radioaktivnímu záření	606
3. Účinky záření na úrovni ekosystémů	609
4. Osud radionuklidů v prostředí	611
5. Otázka radioaktivního spadu	614
6. Odstraňování radioaktivního odpadu	617
7. Budoucí radioekologický výzkum	619

KAPITOLA 18**Dálkové sledování jako pomůcka při studiu a řízení ekosystémů**

(Philip L. Johnson)	621
1. Fyzikální základy dálkového sledování	622
2. Způsoby získávání informací	625
3. Úloha dálkového snímání v ekologickém výzkumu	632

KAPITOLA 19**Perspektivy v mikrobiální ekologii (William J. Wiebe)** 641

1. Krátký přehled historie	641
2. Otázka počtů	642
3. Otázka určení mikroorganismů	647
4. Otázka chování mikrobiální populace	649
5. Otázka rychlosti metabolických funkcí	651
6. Souhrn	658

KAPITOLA 20**Ekologie vesmírných letů (G. Dennis Cooke)** 659

1. Typy životonosných soustav	660
2. Exobiologie	671

KAPITOLA 21

Za užitou ekologii člověka 675

1. Historický přehled 676
2. Populační ekologie člověka 679
3. Součásti užité ekologie člověka 681

LITERATURA 683

VĚCNÝ REJSTŘÍK 713